

Համբերենք, այսօր-վաղը կ'ուզայ որդիս Տիգրան, նա արդեն Թեոդորոսի հետ տեսնուած՝ մեզ ճիշտ տեղեկութիւն կը բերէ: Իրօք երկու օրէն եկաւ Տիգրան՝ Վասակս, որդին եւ պատմեց ամէն բան: Նախ թէ Դուին ասած ժամանակ գտեր էր ամիրապետին պատգամաւորները, որ Թեոդորոս եւ բոլոր հայ նախարարաց հետ դաշնադրութիւն կը կնքէին, ուստի ինք այդ տեսնելով երբ Թեոդորոսի հետ առանձին խօսակցութիւն ունեցաւ, նկատեց, որ նա գոհ չէր, թեպէտ ամենեւին բան մը չէր յայտնէր: Միայն նշանավոր խօսք մը գրուցեր էր. «Մենք կը խոստանանք, դաշինք կը կնքենք, բայց ոչ մեր խոստմունքը լուրջ է եւ ոչ դաշինքնիս ուղղութիւն ունի. տեսնենք թէ այս դաշանց ստորագրողներն ինչչա՛մի պիտի յարդէն իրենց խոստմունքը»: Պատգամաւորք դեռ Դուին էին, երբ լուր հասաւ թէ կայսրը Տրապզոն ելեր էր. Թեոդորոս ժողովեց զամենքը՝ յորդորեց միաբանել զօրքը եւ ժամանակ չի թողել յարձակիլ հունաց վրայ, եւ դիմադրել մինչեւ ամիրապետին զօրքն օգնութեան հասնին: Սուշեղ Մամիկոնեան եւ բոլոր արեւմտեան նախարարք առաջինն եղան այս խորհրդին դիմադրելու, կայսեր զօրութիւնն սկսան մեծցնել եւ ըսել թէ՝ «Եթէ մենք ամիրապետին հնազանդիլ խոստացանք, զմեզ պիտի պաշտպանէր ի կայսրէ. կայսրը ահա հասաւ, իսկ ամիրապետը դեռ Դամասկոս կը քնէ. պատգամաւոր ղրկելէ դիւրին բան չի կայ, մեզ զօրք պետք է»: Չարմանալի կը պատմէր այդ խիստ Թեոդորոսի համբերութիւնը, որ երբեմն քաղցրութեամբ, երբեմն խստութեամբ կուգէր համոզել այդ մարդիկը թէ «Ստորագրոյալ կնքեալ դաշնադրութեանց դեմ կարելի չէ մեղանչել, անքաւելի ոճիր է, եւ բարբարոս աւազակաց միայն կը վայելէ»: Բայց ամենքն անօգուտ ցրուեցան ըսելով. «Ամէն մարդ իր գլուխը միայն պարտաւոր է փրկել այսպիսի պարագայի մէջ»: Դարձեալ Թեոդորոս վերջին ճիգ մը թափեց, համոզեց արաբացի պատգամաւորքը, որ ամիրապետին կողմէն երթան գտնեն կայսրը եւ զինք ջանան արգիլել մտնելու Հայաստան: Ուստի ես էլ իբրեւ անձանօթ այդ մարդկանց հետ ուղեւորեցայ Դերջան. հոն գտանք կայսրը եւ տեսանք, որ զօրաց թիւը կ'աւելցնէր: Խրոխտ պատասխան տուաւ պատգամաւորաց. «Իմ աշխարհն է Հայաստան, կ'երթամ, ոչ ոք չի կրնար արգելուլ»: Եւ կը սպառնար հորով սրով մաշել երկիրը: Ահա վիճակը այսպէս կը պատմէր Վասակայ որդին:

— Հիմա, եղբայր,— ըսաւ Վասակ Սուրենի,— Լսեցիր պատմութիւնը. կարծեմ թէ ամէն խելօք մարդ սպասելէ զատ բան մը չի կրնար ընել: Տեսնենք Թեոդորոս ի՞նչ պիտի ընէ:

— Ի՞նչ կրնայ ընել,— պատասխանեց Սուրեն,— երբ դաւաճաններ չորս կողմը շրջապատէր են: